

Хулосаи
шурои диссертатсионии 6D.КOA-067 назди Институти забон ва адабиёти
ба номи Рӯдакии АМИТ оид ба дарёфти дараҷаи номзади илми
филология аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик

Парвандаи аттестатсионии №____
Қарори шурои диссертатсионӣ дар 19.09.2023, №10

Барои сазовор донистани Жумакулов Жамшид Панжиевич, шаҳрванди Ҷумҳурии Ўзбекистон, ба дараҷаи илмӣ номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик.

Диссертатсияи Жумакулов Жамшид Панжиевич дар мавзӯи “Мунҷики Тирмизӣ ва муҳити адабии Чағонийн дар асри X ва ибтидои асри XI» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик, рӯзи 19 сентябри соли 2023 (қарори № __) дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D. КOA-067–и назди Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ (хиёбони Рӯдакӣ – 21; фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 декабри 2022, № 307/шд) 30 юни соли 2023, суратмаҷлиси №6 ба ҳимоя қабул гардидааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Жумакулов Жамшид Панжиевич 7 декабри соли 1974 дар деҳаи Дарбанди ноҳияи Бойсуни вилояти Сурхондарёи Ҷумҳурии Ўзбекистон дар оилаи деҳқон таваллуд шудааст. ӯ солҳои 1992-1997 шӯбаи забон ва адабиёти тоҷики факултети филологияи рус ва тоҷики Донишгоҳи давлатии Тирмизи Ҷумҳурии Ўзбекистонро бо ихтисоси забон ва адабиёти тоҷик хатм кардааст. Аз соли 2018 то ин замон муаллими кафедраи филологияи тоҷик ва забонҳои шарқи факултети филологияи рус ва тоҷики Донишгоҳи давлатии Тирмиз мебошад.

Диссертатсияи Жумакулов Жамшид Панжиевич дар мавзӯи “Мунҷики Тирмизӣ ва муҳити адабии Чағонийн дар асри X ва ибтидои асри XI» дар шӯбаи таърихи адабиёти Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ иҷро шудааст.

Рохбари илмӣ: **Маликова Анзурат Садуллоевна** - номзади илми филология, ходими пешбари шӯбаи таърихи адабиёти Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ мебошад.

Муқарризони расмӣ: Тағаймуродов Рустам Ҳакимович – доктори илми филология, профессори кафедраи адабиёти тоҷики “Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав” ва Боқиев Ҳамза Олимович – номзади илми филология, дотсент, мудири кафедраи забон ва адабиёти муосири тоҷики Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни ба диссертатсия тақризи мусбат пешниҳод намуданд.

Муассисаи пешбар: Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» дар тақризи

мусбати худ, ки аз ҷониби раиси чаласа – номзади илми филология, дотсент, мудири кафедраи адабиёти классикии тоҷик МДТ-и “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б. Гафуров” Ҳочиев Абдуфаттоҳ, эксперт – доктори илми филология, профессори кафедраи адабиёти классикии тоҷик Нуров Нуралӣ Норович, котиби илмии чаласа – номзади илми филология, дотсенти кафедраи адабиёти классикии тоҷики муассисаи мазкур Азизов Сорбон имзо гардида, бо имзою муҳри ректори муассиса, доктори илми таърих, профессор Усмонзода А. И. тасдиқ шудааст, қайд намудааст, ки диссертатсияи номзодии Жумакулов Жамшид Панжиевич дар мавзуи «Мунҷики Тирмизӣ ва муҳити адабии Чағониён дар асри X ва ибтидои асри XI» ба талаботи бандҳои 31-37-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик сазовор мебошад.

Муассисаи пешбар ва муқаррризони расмӣ бо дарназардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, интиҳоб ва таъйин гардидаанд. Интиҳоби муқаррризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони бевоситаи соҳаи адабиётшиносӣ буда, дар корҳои илмию таҳқиқотӣ фаъолона иштирок менамоянд ва дар ин самт асару мақолаҳои зиёде таълиф кардаанд, ки мазмуну муҳтавои онҳо ба мавзуи диссертатсияи мазкур иртибот дорад.

Довталаби дараҷаи илмӣ вобаста ба мавзуи диссертатсия 12 мақолаи илмӣ ҷоп намудааст, ки аз ин 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 7 мақола дар маҷмуаҳои илмии дигар ба нашр расидаанд. Маводи интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

I. Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

[1-М]. Жумакулов Ж.П. Муҳити адабии Чағониён дар замони Мунҷик / Ж.П. Жумакулов // Суханшиносӣ (Маҷаллаи илмӣ, ISSN: 2308-7420). - 2020. №3. – С. 137-147.

[2-М]. Жумакулов Ж.П. Осори Мунҷик ва хусусиятҳои бадеии он / Ж.П. Жумакулов // Суханшиносӣ (Маҷаллаи илмӣ, ISSN: 2308-7420). - 2022. №3. – С. 134-141.

[3-М]. Жумакулов Ж.П. Тасвирҳои шоирона дар шеъри Мунҷик / Ж.П. Жумакулов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. № 3. 2023. – С. 224-229.

[4-М]. Жумакулов Ж.П. Марсияҳои Мунҷики Тирмизӣ / Ж. П. Жумакулов // “Паёми донишгоҳи омӯзгорӣ” (ISSN 2219-5408)-и Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни. № 2 (103). 2023. – С. 103-108.

[5-М]. Jumakulov J.P. The Role of. X – XI Centuru Chaganian Litereru Environment in the Persian Language Litereture / J.P. Jumakulov // International Journal of Research. – 2020. - №7 (ISSN: 2348-6848). – P. 21-31.

II. Мақолаҳои муаллиф дар маҷмуаҳо ва нашрияҳои дигари илмӣ:

[6-М]. Jumakulov J.P. Poetik images in Munjik’s heritage / J.P. Jumakulov // International Scientific Journal ISJ Theoretical and Applied Science Philadelphia USA. - 2021. Vol: 102. – P. 1037-1041.

[7-М]. Jumakulov J.P. Poetiks of Mujik Termizi’s poems / J.P. Jumakulov // Asian Journal of Multidimensional Research. ISSN: 2278-4853. - 2022. Vol.11, Issue 10. . – P. 293-297.

[8-М]. Jumakulov J.P. Munjik Termizi and his scientific-literaru heritage / J.P. Jumakulov // European Journal of Interdisciplinary Research and Development. ISSN(E): 2720-5746. – 2022. Volume-10. – P. 322-328.

[9-М]. Jumakulov J.P. Munjik’s legacy and its literal features / J.P. Jumakulov // Academicia. An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. Vol: 10, issue 11. – P. 833-839.

[10-М]. Жумакулов Ж.П. Термизий шеърятининг қиёсий таҳлили / Ж.П. Жумакулов // Ислом Тафаккури (ISSN: 2181-9572). – 2022. № 4. – С. 79-83.

[11-М]. Жумакулов Ж.П. Забон ва услуби осори Мунҷики Тирмизӣ / Ж.П. Жумакулов // Илмий ва профессионал таълим жараёнида мулоқот, жамият, фан ва маданиятлар интегратсияси. Халқаро илмий-амалий анжуман. – 2021. Самарканд, 12-13 ноябр. – С. 335-337.

[12-М]. Жумакулов Ж.П. Назаре ба аҳвол ва осори Мунҷики Тирмизӣ ва муҳити адабии Чағониёни асри X ва ибтидои асри XI / Ж.П. Жумакулов // Армуғони “Ганҷи сухан” (Баёзи муҳаққиқон ва шоирони вилояти Суғд) Ҷилди ҳафтум. Гирдоварӣ ва вироиши номзади илми филология, дотсент Шарифҷон Тоҷибоев. – Хучанд: Ношир. – 2022. – С. 385-395.

Ба автореферати диссертатсия аз ҷониби шахсони зерин тақризҳои навишта шуда, ба Шурои диссертатсионӣ ворид гардидаанд:

1. Тақриси доктори илми филология, ректори Донишкадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи М. Турсунзода – Низомӣ Муҳриддин мусбат буда, дар он баъзе камбудии автореферати диссертатсия нишон дода шудаанд: 1) Ба назари муқарриб, аз рӯи тартиб ва пайдарҳамии таҳқиқи мавзӯ хуб мебуд, ки боби сеюм – “Осори бозмондаи Мунҷики Тирмизӣ” бо боби дуюм, ки “Мунҷики Тирмизӣ ва осори адабии ӯ” ном дорад, муттаҳид карда шуда, дар боби сеюм масъалаи мавзӯ ва хусусиятҳои бадеии ашъори шоир, забон ва сабки баёни Мунҷик баррасӣ мешуд ва фасли “Тасвирҳои шоирона дар шеъри Мунҷик” низ ба боби сеюм оварда мешуд; 2) Дар баъзе саҳифаҳои фишурда ғалатҳои имлоӣ ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо ба фоидаи кор мебуд.

2. Тақриси доктори илми филология, директори Институти илмҳои гуманитарии ба номи академик Б. Искандарови АМИТ Қаландариён Ҳоким Сафар низ мусбат буда, дар он эродҳои зерин нишон дода шудааст: 1) Муаллиф дар баъзе мавридҳо ба иттилооти сарчашмаҳои адабиву таърихӣ ва андешаҳои донишмандони муосир ишора мекунад, аммо хулосаи ҷамъбастии худро баён намекунад. Масалан, дар мавриди таҳаллуси шоир ва умуман вожаи «мунҷик» муаллиф бо овардани андешаҳои муҳаққиқони дигар қаноат намудааст; 2) Пеш аз ин таълифот донишмандони зиёде дар бораи тозагиҳои шеъри Мунҷик изҳори назар намудаанд. Муаллифро мебоист гиреҳҳои сарбастаи андешаҳои ин муҳаққиқонро кушуда, ба баҳс ворид мешуд ва андешаҳои навро ба ҳаводорони шеъри шоир пешниҳод менамуд. Масалан, муҳаққиқи шинохтаи эронӣ Шафеии Кадканӣ вижагиҳои истиораҳои мавҷуд дар шеъри Мунҷики Тирмизиро баррасӣ карда, ӯро «нуқтаи муқобили Кисой» шинохтааст, аммо муаллифи диссертатсия гиреҳи ин андешаи муҳаққиқро ба хонанда накушодааст. Ва ё муҳаққиқи зикршуда Мунҷикро «дар асри ҳеш чехраи тозае ... аз назари шоирона» пиндошта, ӯро пешрави Абулфараҳи Руниву Масъуди Саъду Анварӣ шинохтааст, диссертант ҳам бояд ин баҳсро давом меод ва нуқтаи ҷамъбастиро дар ин мувоҳида мегузошт; 3) Хуб мешуд, агар муаллифи диссертатсия зербоби алоҳидаро ба тозагии услуби суҳансароии шоир мебахшид.

3. Тақриси номзади илми филология, дотсенти кафедраи таърихи адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ, директори генералии Муассисаи давлатии “Мучтамаи

ҷумҳуриявии осорхонаҳои Кӯлоб” Асосода Ҳотам Раҷаб мусбат буда, дар он эроду пешниҳодҳои зерин манзур шудаанд: 1) Дар бештари ҳолат муаллиф солшумори ба гунаи мелодӣ овардааст, вале гоҳе дар фишурда ба шакли ҳичрии қамарӣ низ баён кардааст. Ин ҷо ягонагӣ лозим аст; 2) Дар фишурда баъзе камбудҳои техникӣ низ ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо зарур мебошад.

4. **Дар тақризи** номзади илми филология, мудири кафедраи забон ва адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Данғара Абдулманнонзода М. А. ба дастовардҳои довталаб ва аҳаммияти назарию амалии таҳқиқ таъкид карда, ба автореферат ду эрод гирифтааст: 1) Диссертант дар боби сеवуми рисола ашъори бозмондаи шоирро аз рӯи навъҳо хеле амиқ ва илмӣ баррасӣ кардааст, ки барои омӯзиши адабиёти давраи Сомониён муҳим мебошад. Тавре ки мо иттилоъ дорем аз Мунҷики Тирмизӣ чанд ғазал ё тағазул низ боқӣ мондааст. Хуб мешуд, ки муаллиф ба ин боби рисола шарҳу басти ғазалҳоро алоҳида мавриди баррасӣ меод; 2) Дар баъзе саҳифаҳои автореферат ғалатҳои имлоиву техникӣ низ ҷой доранд, ки ислоҳи онҳо ба суди қор аст.

Шури диссертатсионӣ қайд менамояд, ки довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси таҳқиқоти илмӣ:

– бо истифода аз усулҳои илмии таърихӣ-муқоисавии адабиётшиносӣ, равияҳои назарияи адабӣ ва шарҳиҳолӣ пардохта, қори илмӣ аз нигоҳи адабиётшиносӣ арзишмандро **ба анҷом расонидааст;**

– бори аввал дар адабиётшиносии тоҷик рӯзгору аҳволи Мунҷики Тирмизӣ ба таври монографӣ мавриди пажӯҳиш қарор гирифта, дар маҷмуъ **баррасӣ ва муайян гардидааст;**

– шахсияти шоир ба ҳайси саромади навъи адабии ҳаҷв дар замони ҳеш **исбот шудааст;**

– бори аввал мавзую муҳтаво, ҷанбаҳои бадеӣ, сабку услуби ашъори боқимондаи шоир **таҳлилу таҳқиқ гардидааст;**

– вижагиҳои ҳунарии шеъри Мунҷик ва ҳамасрони ӯро бо қиёсу муқобала ва ҳулосаҳои шахсӣ **муайян карда, шарҳу тавзеҳ додааст.**

Аҳаммияти назарии таҳқиқ дар он зоҳир мешавад, ки натиҷаҳои бадастомада барои таҳлилу баррасии масъалаҳои гуногуни адабиётшиносӣ, махсусан, омӯзиши зиндагинома ва баррасии ашъори боқимондаи Мунҷики Тирмизӣ дар робита бо пажӯҳиши мероси адабии муҳити адабии Ҷағониён, сабку хусусиёти бадеии ашъори адиб мусоидат хоҳанд кард. Диссертатсия барои муҳаққиқоне, ба таҳқиқи ашъори Мунҷики Тирмизӣ ва адабиёти нимаи дувуми асри X ва аввали асри XI мепардозанд, маводи фаровони назарӣ дода метавонад.

Дар ҷараёни пажӯҳиш масъалаҳои гуногуни аҳволу осори Мунҷики Тирмизӣ ва шеъри форсии тоҷикӣ дар даврони Сомониён, равиши қор ва

андешаҳои назарии муҳаққиқон ба монанди Э. Херман, Э. Браун, Е. Э. Бертелс, Ян Рипка, И. С. Брагинский, Р. Шафак, З. Сафо, С. Нафисӣ, Б. Фурӯзонфар, А. Зарринкӯб, М. Мудаббирӣ, А. И. Гелонӣ, А. Мирзоев, Х. Мирзозода, Р. Ҳодизода, А. Сатторзода, Х. Шарифов, А. Абдусаттор, Э. Ш. Муқаддам ва дигарон дар ҳалли масоили назарӣ **омӯхта ва истифода шудаанд.**

Диссертант ҳангоми таҳқиқи масъалаҳои матраҳшаванда аз равишҳои таҳқиқии муосир, аз ҷумла муқоисавӣ-таърихӣ, тавсифӣ-таҳлилӣ, таҳқиқӣ-қиеӣ, назарияи адабӣ ва шарҳиҳолӣ истифода карда, бори аввал дар маҷмуъ масъалаҳои ба таҳқиқи ашъори Мунҷики Тирмизӣ дахлдоштаро дар қолаби диссертатсионӣ баррасӣ ва ҷамъбаст кардааст.

Аҳаммияти натиҷаҳои бадастовардаи довтолаб барои дарёфти дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад, ки маводи манзуршуда, натиҷаи таҳқиқ ва хулосаҳои илмии он метавонанд барои муайян кардани мазмуну муҳтаво, санъатҳои бадеӣ, сабки баён дар адабиёти хатии тоҷикон барои ҳалли масъалаҳои ҳамгуни назарӣ дар адабиётшиносии муосир, дар навиштани мақолаҳо ва таълифи рисолаҳои илмӣ мавриди истифода қарор гирад. Аз маводи диссертатсия дар таълифи дастурҳои таълимӣ, китобҳои дарсии адабиётшиносӣ ва фарҳангшиносӣ метавон истифода кард. Ҳамчунин, имкон дорад, ки баъзе нуктаҳои диссертатсия дар раванди таълими дарсҳои таърихи адабиёти тоҷик, назарияи адабиёт, матншиносӣ, нусхашиносӣ, курсҳо ва семинарҳои махсус, таълифи корҳои курсӣ, рисолаи хатми бакалаврӣ, рисолаи магистрӣ, диссертатсияи доктор PhD, диссертатсияи номзадӣ ва доктории илми филология мавриди истифода қарор гирад.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки дар таҳқиқи диссертатсионӣ концепсияҳои илмӣ ва назарияи адабиётшиносони хориҷию ватанӣ истифода шудаанд. Дар маҷмуъ, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ аз дақиқияти маълумот, мувофиқат намудани ҳаҷми маводи таҳқиқ, коркарди натиҷаҳои таҳқиқ, ҳаҷми интишорот ва интиҳоби методҳои таҳқиқ бармеояд. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқи назарӣ пешниҳод гардидаанд.

Саҳми шахсии довтолаби дарёфти дараҷаи илмиро андешаҳои илман асоснок, масъалаҳои дар диссертатсия баррасишуда, натиҷа ва хулосаҳои асосии кор, муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшуда ва мустақил ифода шудани нуқтаи назари ӯ нисбат ба мавзӯи таҳқиқ таъйид мекунанд. Саҳми фардии муаллиф, ҳамчунин, дар он зоҳир меёбад, ки ӯ дар ҷараёни ҷамъоварии маводи зарурӣ, дастабандии мавзӯӣ, таъини тарҳи кор, навиштани монография ва мақолаҳо мустақилият зоҳир

карда, дар мавридҳои зарурӣ аз маслиҳати мушовири илмӣ баҳрааманд шудааст. Муносибати методологии муаллиф нисбат ба мавзуи мавриди таҳқиқ саҳми шахсии ӯ дар омӯзиши мавзӯ буда, барои ҳалли илмии масъала замина фароҳам овардааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ ба равишҳои таҳқиқии муосир тақия карда, бори аввал дар таърихи адабиётшиносии тоҷик аҳволу осори Мунҷики Тирмизиро дар ҳавзаи адабии Чағониён ба таври ҷудогона дар партави фарҳанги ниёгон ва дастовардҳои илми адабиётшиносии кишварҳои хориҷӣ таҳқиқ намуда, бо далелҳои илмӣ паҳлуҳои гуногуни ашъори боқимондаи Мунҷики Тирмизиро аз ҷиҳати сохтор, мавзӯ ва бадеият мавриди пажӯҳиши доманадор қарор дода, дар интиҳоби мавод, интишоори натиҷаҳои таҳқиқ, пешниҳоди маълумот ва пешфарзҳои барои таҳқиқоти баъдӣ ва дастовардҳои назаррас дорад.

Дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-067-и назди Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ дар 19 сентябри соли 2023 дар бораи сазовордонистани Жумакулов Жамшид Панжиевич барои додани дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик қарор қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ аз 15 нафар аъзои шурои диссертатсионӣ, ки бо фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 декабри 2022, № 307/шд ба ҳайати шуро ворид шудаанд, 14 иштирок доштанд, ки аз онҳо 5 нафар доктори илм аз рӯи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда мебошанд.

Аз 14 нафар аъзои шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта овоз доданд: тарафдор 14 нафар, муқобил – нест, бетараф – нест, бюллетенҳои безътибор – нест.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илми филология, профессор

Шарифзода Ф.

Котиби илмии шурои диссертатсионӣ,
доктори илми филология

Юсуфов У.

19.09.2023

